

**Forslag til endringer i plan- og bygningsloven – sentral
godkjenning av foretak**

Forslag til endringer i plan- og bygningsloven – sentral godkjenning av foretak

Innhold

1 Innledning	3
1.1 Behov for virkemidler for å styrke seriøsiteten i byggenæringen	3
1.2 Rapporten ”Enkelt å være seriøs” fra bygge- og anleggsnæringen	4
1.2.1 Generelt om rapporten og oppfølgingen av den.....	4
1.2.2 Nærmere om rapportens forslag om seriøsitetskrav i sentral godkjenning6	
2 Gjeldende rett. Bakgrunn for forslaget.....	7
2.1 Gjeldende rett.....	7
2.2 Bakgrunn for lovforslaget.....	8
3 Lovforslaget	9
3.1 Generelt om forslagene.....	9
3.2 Krav som gjenspeiler seriøsitet i den sentrale godkjenningsordningen	9
3.2.1 Overordnede rammer for forslaget	9
3.2.2 Nærmere om forslaget	11
3.2.3 Mulige nye elementer i den sentrale godkjenningsordningen	13
3.3 Mulighet for særskilte saksbehandlingsregler i byggesak for sentralt godkjente foretak.....	13
3.3.1 Førende utgangspunkter for forslaget og senere forskrifter	13
3.3.2 Nærmere om mulige særskilte saksbehandlingsregler i byggesak for sentralt godkjente foretak.....	15
3.4 Ikrafttreden.....	16
4. Administrative og økonomiske konsekvenser	16
Forslag til lov om endringer i plan- og bygningsloven.....	18

1 Innledning

1.1 Behov for virkemidler for å styrke seriøsiteten i byggenæringen

I dette høringsutkastet fremmes forslag om endringer i plan- og bygningsloven. Forslaget gjelder den sentrale godkjenningsordningen for ansvarsrett i byggesaker. Forslaget har som formål å skjerpe kravene til sentralt godkjente foretak, og styrke sentral godkjenning som virkemiddel for kvalitet i byggetiltak. Ved siden av å sikre kvalitet i byggetiltak, følger forslaget opp regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet, og skal bygge opp under byggenæringens innsats mot useriøse foretak.

En viktig bakgrunn for lovforslaget er at krav om lokal godkjenning av foretak ble opphevet i juni 2014, som en følge av en sak EFTAs overvåkingsorgan (ESA) har mot Norge. Endringen skal tre i kraft 1. januar 2016. Ved denne lovendringen forsvinner et virkemiddel for kvalitet i bygg, og det ble i lovarbeidet pekt på at det gjensto flere utfordringer for å ivareta kvaliteten.

Det har lenge vært oppfattet som et problem at byggenæringen er mer belastet med svart arbeid enn mange andre næringer. Omfanget av svart arbeid i privatmarkedet i byggenæringen ble undersøkt av Rolf K. Andersen, Line Eldring og Johan Røed Steen i 2014 (Fafø-rapport 2014: 14 Privatmarkedet i byggenæringen). Omfanget av svart arbeid er usikkert, men rapporten sier i kapittel 3.3:

”Flertallet av bedriftslederne mener at det ikke er særlig vanlig at hele eller deler av et oppdrag utføres svart. 45 prosent svarer at det er svært eller ganske uvanlig å ta deler av et oppdrag svart, mens 56 prosent svarer at det er svært eller ganske uvanlig å ta hele oppdrag svart. Samtidig ser vi også at det er et betydelig mindretall som svarer at det er svært vanlig, ganske vanlig eller verken vanlig eller uvanlig: 27 prosent når vi spør om deler av et oppdrag svart, og 20 prosent når vi spør om hele oppdrag tas svart. Men usikkerheten er stor når bedriftene skal uttale seg på generelt grunnlag om svart arbeid i byggenæringen. Rundt en av fire angir «ikke sikker» på spørsmålet.”

Videre står det blant annet i kapittel 3.6 Oppsummering:

- ”
- *Totalt sett mener en vesentlig andel av bedriftene, 28 prosent, at det har blitt mer svart arbeid i privatmarkedet de siste fem årene. Malerne og byggtapetsererne skiller seg imidlertid klart ut, der mener hele 60 prosent at det har blitt mer svart arbeid.*
-
- *Bedriftene oppgir at de ikke opplever at oppdragsgiverne i privatmarkedet er særlig opptatt av lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte. Det er også bred enighet om at kundene i privatmarkedet er lite interessert i å betale for HMS-tiltak. Bedriftene mener også at det er lettere å omgå HMS-bestemmelsene i privatmarkedet.*
 - *Det er også en utbredt oppfatning blant bedriftene at utenlandske arbeidstakere og bedrifter i liten grad bryr seg om norske HMS-regler.”*

Videre sier Produktivitetskommissjonen i NOU 2015: 1, kapittel 11.2.3:

..... Svart arbeid er trolig framtreddende i deler av næringen. Ifølge Arbeidstilsynet (2013) skaper samtidig det høye aktivitetsnivået i byggenæringen og bruk av mange utenlandske arbeidstakere og virksomheter, høy risiko for ulovlige

lønns- og arbeidsbetingelser. Arbeidstilsynets erfaring fra tilsyn er at ulovlige lønns- og arbeidsbetingelser oftest forekommer hos utenlandske virksomheter som utfører oppdrag nederst i en leverandørkjede. Én av tre utenlandske arbeidstakere oppgir i en undersøkelse gjennomført av Fafo (Andersen 2014) at de tjener mindre enn den allmenngjorte minstesatsen for ufaglærte. Svart arbeid og ulovlige lønns- og arbeidsvilkår kan skape vanskelige konkurranseforhold for seriøse aktører. Konkurransen og innovasjonen kan også hemmes av forhold på etterspørselssiden. Etterspørselssiden i byggmarkedet preges av mange private aktører som kun er i dette markedet én eller noen få ganger i livet. Byggmarkedet kan framstå som lite oversiktlig for kjøperne, og mange kjøpere har begrenset kompetanse om produksjon av bygg. Det kan også være vanskelig for etterspørselssiden å avdekke dårlig kvalitet i byggene eller ulovlige arbeidsforhold.

Tilsvarende peker bygge- og anleggsnæringen i rapporten ”Enkelt å være seriøs” fra august 2014 på at useriøse foretak representerer et betydelig problem i norsk bygge- og anleggsvirksomhet:

”Påtalemyndighetens avdekking av organisert kriminalitet i deler av bygge- og anleggsnæringen er urovekkende og har ført til mobilisering hos politisk ledelse, politi og påtalemyndighet, og i byggenæringen selv. Utviklingen etter krisetidene på begynnelsen av 1990-tallet førte til at over 50 000 kvalifiserte medarbeidere forlot bygge- og anleggsnæringen¹. Dette har økt bruken av innleie og ufaglært arbeidskraft. I samme tidsrom har useriøse virksomheter tatt større spillerom.”

Regjeringen mener det er stor grunn til bekymring for at mange bruker svart arbeidskraft i byggeprosjekter, og at det forekommer mange brudd på bestemmelser om helse, miljø og sikkerhet (HMS) i disse prosjektene. Dette gjør markedet vanskelig for seriøse foretak. Næringen har selv en stor del av ansvaret for å hindre useriøse foretak, og arbeider aktivt med dette. Myndighetenes tiltak vil være gode bidrag til næringens arbeid.

Regjeringen la fram en strategi mot arbeidslivskriminalitet i januar 2015. Strategien skal styrke innsatsen mot useriøse aktører i arbeidslivet, herunder byggenæringen. Dette gjelder bl.a. bestemmelser for å regulere antall underleverandører i offentlige anskaffelser, forbedre ordningen med ID-kort og videreutvikle ordningen med sentral godkjenning av foretak i bygge- og anleggsnæringen.

1.2 Rapporten ”Enkelt å være seriøs” fra bygge- og anleggsnæringen

1.2.1 Generelt om rapporten og oppfølgingen av den

Det følger av Prop 99 L (2013-2014) at departementet vil invitere byggenæringen og andre berørte til dialog om tiltak som kan være effektive for å sikre kvalitet i byggverk og stanse useriøse foretak. Næringen ble i mai 2014 bedt om å komme med forslag til departementet, og overleverte rapporten ”Enkelt å være seriøs” i august 2014. I rapporten fore-

¹ Kilde: SSB 1998, http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sa_98/kap5.pdf

slår næringen en rekke tiltak som de mener kan bidra til en mer seriøs næring. De viktigste forslagene er:

- Ny Sentral Godkjenning med seriøsitetsskrav.
- Utvidet ID-kortordning med opplysninger om kvalifikasjoner.
- Ny registreringsordning for arbeid på eiendom.
- Automatisk informasjonsinnhenting fra offentlige registre.
- Forsterket tilsyn og kontroll.

Rapporten inneholder en rekke gode og konstruktive forslag. Forslagene er spredt over et bredt spekter av regelverk og virkemidler, og faller inn under ansvarsområdet til flere departementer. Flere av tiltakene fanges helt eller delvis opp i regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet.

Regjeringen vil samarbeide med partene i arbeidslivet om en bred og vedvarende innsats mot arbeidslivskriminalitet og useriøse forhold i arbeidslivet, hovedsaklig innenfor rammene av Regjeringens kontaktutvalg med partene i arbeidslivet og gjennom treparts bransjesamarbeid i utsatte bransjer. I bygge- og anleggsnæringen samarbeider myndighetene og partene blant annet gjennom byggebransjens seriøsitetssforum og om tiltak innen helse-, miljø og sikkerhet (HMS) som har som mål å bidra til en skadefri næring. I samsvar med strategien mot arbeidslivskriminalitets punkt 15 om id-kortordningen, har Arbeids- og sosialdepartementet nylig sendt på høring et forslag om å endre navnet på kortet til HMS-kort. Siktemålet er å motvirke misbruk av kortene. I tillegg har Arbeidstilsynet utviklet en nettbasert løsning som gjør det mulig for kontroll- og tilsynsmyndighetene å kontrollere kortenes gyldighet i sanntid.

I statsbudsjettet 2015 er det bevilget midler til felles innsats mot arbeidslivskriminalitet fra offentlige etater. Som oppfølging av dette er det opprettet samlokaliserte enheter i Bergen, Oslo og Stavanger for Arbeidstilsynet, Skatteetaten, Politiet, NAV Kontroll og kemneren. Tolletaten deltar også i dette samarbeidet. Hensikten er å koordinere innsatsen mot useriøse aktører innen flere næringer.

Departementet viser videre til at utdanningsmyndighetene, som angitt i strategien mot arbeidslivskriminalitet, arbeider med å opprette en godkjenningsordning for utenlandsk fagutdanning. Dette vil gjøre tilsyn i blant annet byggesaker enklere og mer effektivt, og det vil også gjøre saksbehandlingen i den sentrale godkjenningsordningen enklere.

Strategien peker for øvrig på flere felles tiltak for et mer samordnet og effektivt tilsyn for å fange opp ulovlige forhold. Dette vil ha en positiv virkning for bygg- og anleggssektoren, både fordi useriøse foretak i sektoren lukes ut, og fordi bygningsmyndighetene kan dra nytte av samordningen i sitt eget tilsyn.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet skal som del av strategien videreutvikle ordningen med sentral godkjenning for foretak i bygge- og anleggsnæringen, og utrede mulige modeller for registre eller godkjenningsordninger som synliggjør om foretak følger regelverket. I den forbindelse viser departementet til at byggenæringen i sin rapport foreslår at sentral godkjenning bygges ut med flere nye elementer (moduler). Det er blant annet foreslått en ny generell godkjenning for alle foretak i bygge- og anleggsnæringen, og en godkjenning for foretak som utarbeider forslag til planer. Førstnevnte skal vise kompetanse mv. for foretak, uavhengig av om foretaket skal påta seg ansvarsrett i byggetiltak. Godkjenningen skal altså kunne vise kompetansen og seriøsiteten til foretak som arbeider med tiltak som ikke er søknadspliktige eller hvor det for øvrig ikke kreves ansvarsrett etter plan- og bygningsloven. Dette vil ofte være såkalte ROT-arbeider (rehabilitering, oppussing og tilbygg). Forslaget til en modul for foretak som utarbeider planforslag innebærer at konsulenter som utformer arealplanforslag for utbyggere kan godkjennes for å vise at de har kompetanse innenfor arealplanlegging. Dette kan bl.a. sikre kvaliteten

på de private planforslagene, og oppfylle kravet i plan- og bygningsloven (pbl.) § 12-3 om at planforslag skal utarbeides av "fagkyndige". Departementet anser at det er grunnlag for å utrede begge disse forslagene nærmere. Av hensyn til fremdriften i arbeidet med oppheving av kravet om lokal godkjenning 1. januar 2016, og behovet for å ha på plass grunnleggende kompenserende bidrag til sikring av kvalitet i byggetiltak innen den tid, fremmer departementet ikke forslag som omhandler disse to elementene (modulene) sammen med herværende lovforslag. Departementet vil komme tilbake med en nærmere vurdering av næringens forslag til nye moduler.

Etter Kommunal- og moderniseringsdepartementets syn er det effektivt og hensiktsmessig at tiltak for en seriøs byggenæring vurderes og implementeres trinnvis og individuelt etter hvert som de er ferdig utredet. Det vil etterstrebtes at tiltakene ses i sammenheng, og så langt mulig samordnes og støttes opp om hverandre, både juridisk og administrativt.

1.2.2 Nærmere om rapportens forslag om seriøsitetsskrav i sentral godkjenning

I rapporten står det i kapittel 1.2.1 om utvidelse av den sentrale godkjenningsordningen:

"Utvalget foreslår at det opprettes en ny sentral godkjenning for foretak i bygge- og anleggsnæringen. Dagens godkjenningsordning utvides til å synliggjøre og dokumentere kvalifikasjoner i hele foretaket. Videre at foretakene er i stand til å ivareta alle relevante myndighetskrav, ikke bare de som følger av plan- og bygningsloven. En forutsetning for at dette skal bli vellykket er samordning av ulike offentlige registre (blant annet kvalifikasjonsregister, mesterregisteret og EL-virksomhetsregisteret), slik at omfanget av bedriftenes rapportering reduseres.

Formålet med en slik ordning er å sikre at det finnes tilstrekkelige kvalifikasjoner i foretaket, i det enkelte bygge- og anleggstiltak, at foretakene ivaretar de krav til seriøsitet som samfunnet stiller (lønns- og arbeidsforhold, skattebetaling mv.), og at bygge- og anleggstiltakene blir gjennomført med tilstrekkelig kvalitet...."

Næringen foreslår at basiskravene kan gjelde "HMS-krav, opplysninger om registrering i Arbeidsgiver/Arbeidstaker-registeret, opplysninger om betaling av skatt for foretak (selvskapskatt), skatt for arbeidstaker, merverdiavgift og arbeidsgiveravgift, krav til lønns- og arbeidsvilkår (pkt. 3.8.1-2), opplysninger fra Brønnøysund-registrene, inkl. eventuelle opplysninger om konkurs og konkursskarantene."

Bygge- og anleggsnæringen foreslår videre at det innføres tiltak som gjør det mer attraktivt å være sentralt godkjent:

"Utvalget foreslår incitament for å gjøre ny Sentral Godkjenning attraktiv for foretakene, f. eks. at påseplikten og kontrollplikten knyttet til lønns- og arbeidsvilkår er oppfylt ved bruk av sentralt godkjente foretak (pkt. 3.8.1-2).

Dersom det benyttes foretak som ikke er sentralt godkjent, vil påseplikten og kontrollplikten gjelde overfor disse. Videre vil krav om uavhengig kontroll reduseres, og at det bør være mulig å spare tid i byggeprosjekter ved at foretakene kan ta i bruk tiltaket når det sendes en melding til kommunen om at tiltaket oppfyller krav for å kunne tas i bruk."

Departementet anser at de endringsforlag som fremmes i lovforslaget i stor utstrekning fanger opp rapportens forslag om seriøsitetsskrav i sentral godkjenning..

Departementet viser for øvrig til at det allerede er iverksatt tiltak i den sentrale godkjenningsordningen for å motvirke byggfeil og useriøsitet i byggenæringen. Direktoratet for byggkvalitet er i statsbudsjettet for 2015 gitt et budsjettmessig grunnlag for å styrke tilsynet med sentralt godkjente foretak.

2 Gjeldende rett. Bakgrunn for forslaget

2.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende plan- og bygningslov skal foretak med nøkkelroller i større byggetiltak påta seg ansvar for hele eller deler av tiltaket. Ett eller flere foretak skal ha ansvar for de ulike delene av tiltaket, både med hensyn til prosjektering, søknad, utførelse og kontroll. Foretakene skal være kvalifisert for oppgaven. Kravene til kvalifikasjoner er gitt i byggesaksforskriften med hjemmel i pbl. § 22-5 jf. § 22-3. Før foretaket starter arbeidet, skal det ha søkt om ansvarsrett og fått godkjenning av kommunen.

Sentral godkjenning av foretak er en frivillig ordning og ble etablert for å lette godkjenningsprosessen for foretakene og effektivisere saksbehandlingen i kommunene. Ordningen er en prekvalifisering, som viser hvilke arbeider foretaket er kvalifisert for. Kommunens behandling av søknader om lokal godkjenning for ansvarsrett i byggesaker går raskere når foretaket er prekvalifisert enn når kommunen selv skal foreta en fullstendig vurdering av kvalifikasjonene. Det skal kreves lavere gebyr for kommunens behandling av søknader om ansvarsrett for sentralt godkjente foretak. Kravene til kvalifikasjoner er like for sentral og lokal godkjenning, men vurderes litt forskjellig siden kommunens vurdering er knyttet til et konkret tiltak, mens den sentrale godkjenningsordningen vurderer kvalifikasjonene med tanke på et bredere spekter av tiltak.

Kravet om at ansvarlige foretak skal godkjennes av kommunen før arbeidet begynner, er opphevet ved lov av 20. juni 2014 nr. 52, jf. Prop. 99 L (2013-2014) Endringer i plan- og bygningsloven (forenklinger i byggesaksdelen og oppheving av krav om lokal godkjenning av foretak). Lovendringen skal tre i kraft 1. januar 2016. Forslag til endringer i byggesaksforskriften som følger opp lovendringen har vært på høring. Forskriftene skal tre i kraft sammen med lovendringene.

Bakgrunnen for at kravet om kommunens forhåndsgodkjenning av foretak fjernes, er at EFTAs overvåkingsorgan (ESA) i en sak mot Norge har lagt til grunn at det er i strid med tjenstedirektivet at tjenesteytere må ha godkjenning før de begynner å arbeide i et oppdrag. Etter lovendringen skal ansvarlige foretak ikke lenger forhåndsgodkjennes. I stedet skal de selv erklære overfor kommunen at de påtar seg ansvar for en nærmere angitt del av tiltaket, og at de er kvalifisert for dette. For øvrig legges det i endringene som skal tre i kraft 1. januar 2016, opp til at det generelle kravet om ansvarlige foretak i hovedsak videreføres. Det skal stilles krav til de ansvarlige foretakenes kvalifikasjoner. Kravene til foretakenes kvalitetssikringssystem forenkles for foretak som erklærer ansvar i forbindelse med en konkret byggesak. For sentralt godkjente foretak videreføres gjeldende krav.

Etter gjeldende rett retter krav til foretak seg mot foretakenes rent faglige evner for gjennomføring av tiltak i tråd med krav i plan- og bygningslovgivningen. Det stilles for så vidt også krav til foretakenes ”pålitelighet og dugelighet”, jf. gjeldende lov §§ 22-3 og 22-4, endret lov § 23-3. Dette innebærer at et foretak kan nektes godkjenning og ansvarsrett hvis det har vist manglende evne og vilje til å etterleve krav i plan- og bygningslovgivningen selv om de rent formelle kvalifikasjonene er på plass.

2.2 Bakgrunn for lovforslaget

Siktemålet med forslagene i denne proposisjonen er å bidra til økt kvalitet og seriøsitet i bygg- og anleggsvirksomheten i Norge. Sentral godkjenning bør ha en sentral rolle i dette arbeidet, jf. også Prop. 99 L (2013-2014) kapittel 10.4.6.2:

”Departementet foreslår å videreføre sentral godkjenning, som et tilbud til ansvarlige foretak. Dette er en enkel måte å vise at foretaket er kvalifisert for ansvarsrett. Sentral godkjenning er et viktig virkemiddel for å opprettholde kompetansen i næringen. Når en del foretak er sentralt godkjent, vil det også forenkle planlegging og gjennomføring av tilsyn i stor grad for både foretaket og kommunen. I høringen støtter flere instanser videreføring av sentral godkjenning, både som en støtte for kommunen ved tilsyn, og som et virkemiddel for å opprettholde og dokumentere kompetansen.

Oslo kommune mener at den sentrale godkjenningsordningen må føre flere tilsyn, mens Enebakk kommune anser at det må bli enklere å miste sentral godkjenning. Departementet er enig i at det er viktig at det er stor tillit til foretak som er sentralt godkjent. Den sentrale godkjenningsordningens oppfølging og tilsyn med foretak må sikre at de faktisk har de kvalifikasjonene de er godkjent for, og befeste inntrykket av at sentral godkjenning er et kvalitetsstempel. Dette vil skape nødvendig legitimitet og trygghet for at kommunens tilsyn med tiltak uten sentralt godkjente foretak prioriteres. Det vil også bidra til å befeste sentral godkjenning som et konkurransefortrinn. I denne sammenhengen er det også viktig at kommunene og tiltakshavere har tillit til at det reageres mot sentralt godkjente foretak som ikke oppfyller kravene i plan- og bygningslovgivningen. Direktoratets merarbeid ved økt tilsyn finansieres gjennom årsgebyret for sentral godkjenning.”

Svart arbeid, lønnsforhold og HMS-regler er i seg selv ikke regulert av plan- og bygningsloven, og det er i dag ikke bygningsmyndighetens ansvar å følge opp brudd på disse reglene. Selv om det ikke foreligger undersøkelser som påviser en direkte sammenheng mellom brudd på slike regler og brudd på plan- og bygningslovgivningen, antar departementet at det i stor grad er en sammenheng mellom brudd på slike bestemmelser og kvaliteten på byggearbeider. For det første blir seriøse og kompetente foretak presset ut av markedet, jf. blant annet merknadene fra Produktivitetskommissjonen gjengitt i kapittel 1.1. Videre innebærer svart arbeid svakere muligheter for tiltakshaver til å følge opp eventuelle feil i arbeidet, siden slikt arbeid ofte ikke har kontrakter. Dette gjør det enklere for useriøse foretak å slippe unna med arbeid i strid med reglene i plan- og bygningslovgivningen.

Etter departementets syn er det gode grunner til at det bør dokumenteres at sentralt godkjente foretak også oppfyller grunnleggende krav fra samfunnet som regulerer virksomheten, som lønns- og arbeidsvilkår og skattebetaling mv.

Det er viktig at den sentrale godkjenningsordningen har tillit både hos tiltakshavere, kommunene og foretakene. Tilliten til ordningen vil styrkes om den sentrale godkjenningsordningen ved sin vurdering og oppfølging av foretakene også kan legge til grunn opplysninger om at foretaket betaler skatt, moms, og ikke underbetaler ansatte el.

Departementet anser ut fra dette at regulatoriske tiltak for økt seriøsitet i bygge- og anleggsnæringen mer generelt, også vil bidra til å styrke ivaretagelsen av byggkvalitet. Tiltak for å styrke den sentrale godkjenningsordningen vil samtidig være et viktig bidrag i regjeringens innsats mot arbeidslivskriminalitet og økonomisk kriminalitet.

Departementet viser for øvrig til at det er en premiss for forslaget at sentral godkjenning må være et attraktivt tilbud for foretak. Det bør være en fordel å være sentralt godkjent i konkrete byggesaker. Tilliten til ordningen blant kommuner og andre foretak bør være så god at det anses som et konkurransefortrinn å være sentralt godkjent. Det vil også styrke kvalitetssikringen i ordningen om foretakene opplever det som en betydelig ulempe å miste sin godkjenning. Sentral godkjennings status og markedsverdi kan bidra til at faren for å miste sentral godkjenning skjerper foretakenes vilje til å overholde regelverket.

3 Lovforslaget

3.1 Generelt om forslagene

Departementet foreslår i proposisjonen to forskriftshjemler. For det første foreslås en forskriftshjemmel for at den sentrale godkjenningsordningen skal basere godkjenningen også på andre opplysninger enn foretakenes rent faglige kvalifikasjoner, det vil si dokumentasjon av forhold som viser foretakenes generelle lovlydighet. For det andre foreslås en forskriftshjemmel for at tiltak som i sin helhet forestås av sentralt godkjente foretak, kan saksbehandles etter særskilte regler som gjør søknads- og byggeprosessen enklere for tiltakshaver og de ansvarlige foretakene.

Det bør være tillit til at sentralt godkjente foretak er seriøse og utfører kvalitetsmessig arbeid, både i kommunene og i bygge- og anleggsnæringen. Sammen med styrket tilsyn med sentralt godkjente foretak vil krav knyttet til skattebetaling og lønns- og arbeidsforhold vise at foretakene fortjener tillit. Grep som styrker kvalitetssikringen og troverdigheten til den sentrale godkjenningsordningen kan gi sentralt godkjente foretak en fordel i konkurransen med useriøse foretak, både når det gjelder enkeltoppdrag, oppdrag som underleverandører og i anbud på offentlige anskaffelser.

Lovendringene er foreslått som forskriftshjemler, og ikke som regler gitt direkte i loven. Hovedbegrunnelsen for dette valget er at regler med slik detaljering og innhold bør kunne justeres mer dynamisk etter hvert som myndighetene får erfaringer med utvikling av ordningen. Når det gjelder nye krav til sentralt godkjente foretak om skattebetaling mv., vil det særlig kunne tenkes behov for endringer i hvordan opplysningene hentes inn. Den teknologiske utviklingen kan blant annet medføre at opplysninger kan hentes inn på mer effektive måter enn i dag. Nærmere innhold i og tidspunkt for mulig innføring av særskilte saksbehandlingsregler for byggetiltak som forestås av sentralt godkjente foretak, vil bl.a. måtte vurderes med bakgrunn i erfaringer med foretakene, når endringene i sentral godkjenning og øvrige tiltak har fått virke en tid.

3.2 Krav som gjenspeiler seriøsitet i den sentrale godkjenningsordningen

3.2.1 Overordnede rammer for forslaget

Departementet har vært noe i tvil om det er nødvendig med en ny lovhjemmel for å innføre krav i forskrift om dokumentasjon av forhold som viser foretakenes seriøsitet. Forskriftshjemplene i gjeldende lov for krav til foretak er vide i ordlyden, og viser blant annet

til at kravene kan gjelde foretakenes ”pålitelighet og dugelighet”, altså foretakenes evne og vilje til å følge regelverket. Begrepene skulle etter sin ordlyd også kunne favne foretakenes generelle lovlydighet. Det har imidlertid vært klar praksis at kravene til foretak tar utgangspunkt i rent faglige kriterier, som utdanning og praksis. Når det gjelder andre hensyn, følger det av omtalen av krav til foretak i Ot.prp. nr 45 (2007-2008) kapittel 10.8.1:

”Kommunal- og regionaldepartementet har vurdert om det bør kunne tas direkte hensyn til lovovertridelser av annen lovgivning som grunnlag for å trekke tilbake godkjenning for ansvarsrett. Dette kunne særlig være overtridelser av skatte- og avgiftslovgivningen, korrupsjon, sosial dumping, overtridelser av miljølovgivningen som ledd i virksomheten og bruk av arbeidskraft uten nødvendig arbeidstillatelse etter utlendingslovgivningen. Departementet har imidlertid besluttet ikke å gå videre med dette. Hovedbegrunnelsen er at godkjenningsordningen skal ha et faglig fokus, og rette seg mot oppfyllelsen av myndighetskravene i plan- og bygningsloven. Det vil gjøre anvendelsen av reglene vanskelig dersom man trekker inn vurderinger etter annet regelverk, særlig for kommunene. Overtridelser av andre regler vil imidlertid ofte kunne gjenspeiles i manglende kvalifiserende praksis for foretakets kvalifikasjoner og i sviktende kvalitetssikring. Videre vil lovovertridelser kunne tas med i betraktningen ved vurdering av om foretaket oppfyller krav til pålitelighet og dugelighet. Brudd på andre lovregler vil således kunne være en del av grunnlaget for tilbaketrekking.”

Selv om det er gitt en viss åpning for at lovovertridelser på andre områder kan være en del av grunnlaget for tilbaketrekking av en godkjenning, er det til nå blitt lagt til grunn at kravene til ansvarlige foretak gjelder oppfyllelsen av krav i plan- og bygningslovgivningen. Dette ble også lagt til grunn i merknadene til ny pbl. § 23-3 om krav til ansvarlig foretak i byggesaker, som ble vedtatt i juni 2014 og som trer i kraft 1. januar 2016. Ved siden av at det er tvilsomt om man kan tolke inn krav om skattebetaling, lønns- og arbeidsforhold mv. i gjeldende lov, har departementet nå også valgt å foreslå endringer i loven for å få en prosess der Stortinget kan ta konkret stilling til en utvidelse av de krav den sentrale godkjenningsordningen skal følge opp.

Departementet peker på at endringene kun retter seg mot vilkår for sentral godkjenning, som er en frivillig ordning. Foretak som ønsker å påta seg ansvar i en konkret byggesak, må ikke dokumentere forhold knyttet til skattebetaling, lønns- og arbeidsforhold mv. overfor kommunen, og kommunen skal ikke vurdere disse aspektene av foretakenes virksomhet. Grunnen til dette er i første rekke at en slik vurdering vil være ressurskrevende, og forutsette en ny type kompetanse hos kommunale bygningsmyndigheter. Departementet viser imidlertid til de siste setningene i sitatet fra Ot.prp. nr 45 (2007-2008) kapittel 10.8.1 gjengitt ovenfor. Kommunen er således ikke helt avskåret fra å vektlegge slike hensyn ved tilsyn med ansvarlige foretak.

Det presiseres at formålet med behandlingen i den sentrale godkjenningsordningen ikke skal være å foreta noen egen vurdering av opplysningene fra andre myndigheter. Ordningen må basere seg på disse myndighetenes egne opplysninger og vurderinger. Opplysningene må således være av oversiktlig og overordnet karakter som gir den sentrale godkjenningsordningen en klar beskrivelse av disse forholdene ved foretaket, og som ikke krever en nærmere vurdering.

En annen forutsetning vil være at nye krav til sentralt godkjente foretak ikke blir mer tyngende enn strengt nødvendig. Ideelt sett bør ikke foretakene merke konsekvenser av endringene, ut over at de erklærer at den sentrale godkjenningsordningen kan innhente

opplysningene. For at sentral godkjenning skal være et virkningsfullt og attraktivt virkemiddel for en mer seriøs bygge- og anleggsnæring, må det legges opp til at de foretakene som ønsker å synliggjøre sin kompetanse ikke oppfatter det som en belastning å oppfylle seriøsitetskrav.

Det bør så langt mulig legges opp til en kostnadseffektiv og minst mulig ressurskrevende innhenting og behandling av opplysningene i den sentrale godkjenningsordningen.

3.2.2 Nærmere om forslaget

Forslaget åpner for å ta hensyn til enkelte sentrale opplysninger om foretaket som ivaretas av andre regelverk og myndigheter. De nærmere kravene til hvilke opplysninger som skal inngå i sentral godkjenning vil bli gitt i forskrift. I lovforslaget drøftes rammene for hvilke forskrifter som kan gis. Departementet legger til grunn at ordningen kan utvikles over tid, blant annet når det gjelder hvilke opplysninger sentral godkjenning baseres på, detaljeringsgraden av opplysningene og hvordan opplysningene hentes inn fra andre myndigheter.

3.2.2.1 Hvilke nye krav kan legges til grunn for sentral godkjenning

I lovforslaget legges det opp til at det i forskrift kan kreves opplysninger om forhold som er egnet til å vise foretakenes evne og vilje til lovlydig drift, eksemplifisert ved dokumentasjon av betalt skatt og moms, ivaretagelse av krav til lønns- og arbeidsforhold mv. Departementet legger til grunn at opplysningene må være konkrete, etterprøvbare og knyttet til foretakenes egen drift. Tilsvarende forhold som for eksempel en underleverandør er ansvarlig for, bør ikke kunne trekkes inn. Sentral godkjenning vil som hovedregel ikke vurderes ut fra om foretaket har benyttet en underleverandør som bryter annet regelverk, med mindre det kan påvises at foretaket ikke har fulgt opp et styringssystem som skal fange opp regelbrudd hos underleverandører. Departementet antar at forskriftene ikke vil omfatte andre krav enn de som er nevnt nedenfor, men holder muligheten åpen for at det på sikt kan bli aktuelt å stille krav knyttet til andre grunnleggende forutsetninger fra samfunnet.

Departementet legger til grunn at seriøsitetskravene må ta utgangspunkt i forhold av stor generell samfunnsmessig interesse. Departementets utgangspunkt samsvarer her med bygge- og anleggsnæringens forslag.

Et sentralt forhold som vil bli regulert i forskriftene, vil være om foretaket har betalt skatter og avgifter (selskapsskatt). Disse opplysningene hentes fra ligningsmyndighetene. Det kan også vurderes om opplysninger om foretakets innbetaling av skatt for arbeidstakere skal tas med. Andre sentrale forhold kan være opplysninger om registrering i arbeidsgiver-/arbeidstakerregister og arbeids- og lønnavilkår.

Departementet anser at det også bør vurderes om konkurs eller konkursskarantene skal inngå som grunnlag for sentral godkjenning. Det må imidlertid vurderes nøye hvordan slike opplysninger eventuelt skal benyttes. En tidligere konkurs er ikke i seg selv et tegn på klanderverdige forhold.

Nye krav for sentralt godkjente foretak bør som utgangspunkt ikke være at forhold som andre myndigheter er ansvarlig for, også skal rapporteres til eller vurderes av den sentrale godkjenningsordningen. Sentralt godkjente foretak må imidlertid ha foretatt pålagt innbetaling av skatt og moms, innrapportering og registrering osv. og på andre måter ha oppfylt krav, slik at den ansvarlige myndigheten kan bekrefte overfor den sentrale godkjenningsordningen, at foretaket følger regelverket, så langt myndigheten har opplysninger om det.

3.2.2.2 Innhenting av opplysninger

Opplysninger bør tilflyte den sentrale godkjenningsordningen med lavest mulig belastning for foretakene, godkjenningsordningen og myndighetene som avgir opplysningene. Samtidig må opplysningene være korrekte og tilstrekkelig oppdatert nok til å innebære en reell sikring av foretakenes seriøsitet.

Opplysninger om sentralt godkjente foretak kan tenkes innhentet på forskjellige tidspunkt. En mulighet er ved hver søknad om fornyelse, som er hvert tredje år. Innhenting av opplysninger kun ved søknad om sentral godkjenning og ved søknad om fornyelse hvert tredje år vil imidlertid ikke gi et tilstrekkelig bilde av foretakenes seriøsitet til enhver tid. Det bør derfor finnes løsninger som legger opp til en hyppigere oppdatering.

I forbindelse med forskriftsarbeidet må det for det første vurderes hvordan opplysningene skal innhentes på kort sikt. I første omgang kan det være nødvendig å basere seg på samme system som for eksempel StartBank². Ved søknad om sentral godkjenning må foretaket da samtykke til at ordningen innhenter opplysninger. Basert på samtykket kan det inngås avtaler om oversendelse av opplysninger med gitte intervaller fra skatte- og momsregister, lønnsregister osv. StartBank mottar for eksempel informasjon om innbetalt moms hver tredje måned fra Skattedirektoratet.

På lengre sikt bør det utvikles ordninger som sikrer en mer automatisert overføring av oppdaterte opplysninger. Her må det imidlertid foretas vurderinger av hjemmelsgrunnlag for utveksling av opplysninger, hvilke opplysninger som eventuelt bør gjøres tilgjengelige og hva som rent teknologisk er gjennomførbart.

3.2.2.3 Detaljeringsgraden på opplysningene og konsekvenser av feil

Det må vurderes særskilt hvilke opplysninger som skal hentes inn og hvordan disse skal vektlegges av den sentrale godkjenningsordningen. Formålet med de nye kravene skal være å fange opp foretak som åpenbart ikke følger regelverket på det aktuelle området. Et mindre regelbrudd, som en forsinket innsending av en moms-oppgave, bør ikke i seg selv føre til at foretaket ikke får eller mister sentral godkjenning.

Forskrifter om sentral godkjenning må således legge opp til en forsvarlig behandling av opplysninger som kan føre til avslag på søknad om sentral godkjenning eller vedtak om tilbaketrekking av sentral godkjenning, og eventuelt hvilke opplysninger som skal medføre ytterligere undersøkelser fra den sentrale godkjenningsordningens side. Det må i en slik behandling legges vekt på hvor alvorlig feilen er, basert på den ansvarlige myndighetens vurdering av forholdet. I forskriftene bør det også avklares hvilken konsekvens det skal ha om et negativt forhold hos en annen myndighet er påklaget og på den bakgrunn fortsatt er under behandling. Ved en eventuell innføring av automatisk informasjonsflyt fra andre myndigheter blir det tilsvarende viktig å innføre mekanismer og rutiner som ivaretar dette.

Som nevnt ovenfor er det ikke meningen at den sentrale godkjenningsordningen skal overprøve forhold som hører under andre myndigheters ansvarsområde. Konsekvensen av at det ved tilsyn med et sentralt godkjent foretak oppdages et mulig brudd på andre regel-

² StartBank er et privat drevet leverandørregister som samler opplysninger om innmeldte foretak. Registeret brukes av innkjøpere innenfor bygg og anlegg, forvaltning, forsikring og fast eiendom i Norge. StartBank ble opprettet av bygge- og anleggsnæringen.

verk enn plan- og bygningsloven, må som hovedregel være at forholdet rapporteres til vedkommende myndighet. Kun i særskilte, åpenbare tilfeller kan det tenkes at sentral godkjenning trekkes tilbake før vedkommende myndighet har vurdert om det foreligger et brudd på deres regelverk, og hvor alvorlig dette i så fall er.

Det vil imidlertid være viktig for tilliten til den sentrale godkjenningsordningen at foretak som ikke oppfyller kravene heller ikke får beholde godkjenningen. Ordningen må følge opp meldinger fra kommuner, særmyndigheter mv. som peker på foretak som operer i strid med regelverket. Videre må tilsyn følge opp foretakene.

3.2.3 Mulige nye elementer i den sentrale godkjenningsordningen

I sin rapport foreslår byggenæringen at sentral godkjenning skal bygges ut med flere ”moduler”. Forslaget gjelder godkjenning eller registrering av en annen kompetanse enn det som kreves for prekvalifisering for ansvarsrett i byggesaker. To av disse modulene (generell godkjenning av håndverksforetak og foretak som utarbeider private forslag til planer) er kort omtalt i kapittel 1.2.1. Byggenæringen foreslår i tillegg at sentral godkjenning skal utvides med to andre, enklere moduler.

For det første foreslås en tilleggsgodkjenning for foretakene som godkjennes for ansvarsrett. Denne tilleggsgodkjenningen skal vise om foretaket gjennomfører såkalt byggrevi-sjon. Dette innebærer at foretaket selv eller ekstern revisor etterprøver at det ansvarlige foretakets kvalitetssikringssystem, rutiner og arbeid er gode nok, og at de blir fulgt. En slik tilleggsgodkjenning vil etter byggenæringens mening kunne være grunnlag for å lempe på krav til uavhengig kontroll i byggetiltak når foretaket har en slik tilleggsgodkjenning. Departementet anser at det kan være både ansvarlig og forenklende å vurdere dette forslaget videre, og foreslår derfor en forskriftshjemmel for et slik frivillig tilleggselement i sentral godkjenning, jf. kapittel 3.3.2.

For det andre foreslår byggenæringen at sentral godkjenning kan vise at foretak er godkjent som opplæringsbedrift i tråd med opplæringslova. Godkjenning av opplæringsbedrifter gjøres av fylkeskommunen. Etter departementets vurdering er opplæringsbedrifter viktige for å sikre fagutdanning og rekruttering. Godkjenning som opplæringsbedrift kan være en tilleggsopplysning som ytterligere styrker inntrykket av seriositeten til sentralt godkjente foretak. Det vil ikke innebære nevneverdig merarbeid for foretaket eller myndighetene å gjennomføre en slik registrering i den sentrale godkjenningsordningen. Foretaket har allerede gjennomført godkjenningsprosessen mot fylkeskommunen, og det vil være lite arbeidskrevende for den sentrale godkjenningsordningen å innhente og vise opplysningene. Departementet foreslår derfor en forskriftshjemmel som innebærer at sentral godkjenning kan synliggjøre at sentralt godkjente foretak også er godkjent som opplæringsbedrift. Dette vil ikke være et kriterium for å få sentral godkjenning, og opplysningen vil heller ikke være relevant ved foretakenes erklæring til kommunen når de påtar seg ansvarsrett i den enkelte byggesak.

3.3 Mulighet for særskilte saksbehandlingsregler i byggesak for sentralt godkjente foretak

3.3.1 Førende utgangspunkter for forslaget og senere forskrifter

Sentral godkjenning skal være et viktig virkemiddel for kvalitet i bygge- og anleggsvirksomheten, gjennom å sikre at en så stor andel som mulig av foretakene i næringen er godt kvalifisert. Bortfallet av kravet om lokal godkjenning innebærer at den umiddelbare direkte nytten av sentral godkjenning som et hjelpemiddel og forutsetning for rask og mer

summarisk behandling av søknad om lokal godkjenning, faller bort. Det er viktig at tiltak innrettes slik at det fortsatt er attraktivt for foretakene å være sentralt godkjent. Sentral godkjenning bør være et konkurransefortrinn, som foretakene bruker i sin markedsføring av virksomheten. Det bør være attraktivt for tiltakshavere og hovedentreprenører å inngå avtaler med kvalifiserte, seriøse foretak.

Sentral godkjenning er allerede i dag en sterk indikator på at et foretak er kvalifisert og seriøst. Dette vil forsterkes ytterligere når den sentrale godkjenningsordningen i løpet av 2015 styrker tilsynet med sentralt godkjente foretak. Når tilliten til ordningen og foretakene øker, kan det også vurderes om bruk av sentralt godkjente foretak skal innebære at enkelte elementer i saksbehandlingen av byggesaken, kan lempes på for foretak som har sentral godkjenning. Ett slikt tiltak er drøftet i Prop. 99 L (2013-2014) kapittel 10.4.6.2:

”Noen høringsinstanser peker på at bortfall av krav om lokal godkjenning vil redusere interessen for sentral godkjenning. Trondheim kommune ber om at det opprettes andre belønningssystemer for at foretakene skal ønske å være sentralt godkjent. Departementet ser muligheten for at en del av den direkte nytten kan falle bort når sentral godkjenning ikke lenger er et hjelpemiddel for en mer summarisk behandling av en søknad om lokal godkjenning. Det vil heller ikke medføre automatisk reduserte gebyrer i byggesaken at foretaket er sentralt godkjent. Etter departementets mening vil allikevel sentral godkjenning kunne spille en viktig rolle i ansvarsrettssystemet, og fortsatt være attraktivt for foretakene.

Sentral godkjenning skal være en sterk indikator for at foretaket er seriøst, og at arbeidet som utføres er i overensstemmelse med kravene i plan- og bygningslovgivningen. Kommunens tilsyn bør derfor prioritere tiltak der foretakene ikke er sentralt godkjent. I erklæringene om ansvar kan det krysses av om foretaket er sentralt godkjent. Dette vil gjøre det enklere for kommunen å planlegge tilsynet. Departementet vil også vurdere om det skal tas inn en bestemmelse om ansvarlige foretak i byggesaksforskriften § 15-3 om tidsavgrenset krav om tilsyn. Det kan da bestemmes at kommunene skal fokusere på foretak uten sentral godkjenning i sine tilsyn.”

Departementet arbeider videre med tanke på føringer for og bistand til kommunens tilsyn, bl.a. med bakgrunn i styrkingen av tilsynet i den sentrale godkjenningsordningen som gjennomføres fra og med 2015.

Ved siden av dette anser departementet at det er behov for å legge til rette for ytterligere grep som bygger videre på den kvalitetssikringen sentral godkjenning skal være. En begrunnet tillit til sentralt godkjente foretak kan innebære at behovet for bygningsmyndighetenes oppfølging av tiltaket blir mindre. Dersom det innføres noen reduserte krav til behandling og oppfølging av byggetiltak der foretakene er sentralt godkjent, vil det være mer attraktivt for foretak å være sentralt godkjent, siden byggeprosjektene blir enklere å gjennomføre. Det vil av samme grunn gjøre det mer attraktivt for oppdragsgivere å benytte sentralt godkjente foretak.

Eventuelle særregler for sentralt godkjente foretak vil innføres i forskrift. Etter departementets mening vil det være naturlig å vurdere forskjellige mulige tiltak hver for seg, slik at fordeler knyttet til behandling av byggesaken eventuelt kan innføres skrittvis. Forskrifter vil være mer egnet enn lovgivning til en fleksibel, grundig og løpende vurdering av mulige regler. Når det gjelder mulig tilpasning av kommunens tilsyn, slik at de fokuserer på tiltak der foretakene ikke er sentralt godkjent, vurderes dette allerede.

Departementet anser for øvrig at en lemping av saksbehandlingskrav i byggesaker med sentralt godkjente foretak kan være et generelt forenklingstiltak. En tilpasning i enkelte tiltak vil kunne innebære mindre ressursbruk og en raskere prosess for disse. Dette må imidlertid vurderes nøye mot ulempene ved å innføre særregler. Hvis saker behandles på en spesiell måte ut fra om foretakene er sentralt godkjent, vil dette kunne innebære at det innføres en ny ”sakstype”, som kan komplisere kommunenes behandling. I et forskriftsarbeid må også andre forhold vurderes, som hva konsekvensen skal bli hvis et sentralt godkjent foretak i et tiltak byttes ut i byggeprosessen med et foretak som ikke er sentralt godkjent.

Departementet viser for øvrig til at eventuelle fordeler for sentralt godkjente foretak ikke kan bli av en slik karakter at de oppfattes som konkurransevridende etter tjenstedirektivet. Hvis sentral godkjenning innebærer for store fordeler, vil dette kunne oppfattes slik at godkjenningen både er en forutsetning for en effektiv byggesaksbehandling og for å få oppdrag i Norge. Hvis ordningen på denne måten oppfattes som ”obligatorisk”, vil dette kunne være i strid med Norges forpliktelser til å sikre en fri flyt av tjenester generelt, og særlig tjenstedirektivet.

Departementet presiserer for øvrig at en eventuell innføring av særskilte krav eller behandlingsregler bør ligge noe frem i tid. Både endringene i den sentrale godkjenningsordningen og ordningens intensiverte tilsynsvirksomhet må få tid til å virke en tid, slik at det er trygghet for den reelle kvaliteten og seriøsiteten til sentralt godkjente foretak. Departementet vil også se dette i sammenheng med virkningen av de øvrige tiltakene i strategien mot arbeidslivskriminalitet.

3.3.2 Nærmere om mulige særskilte saksbehandlingsregler i byggesak for sentralt godkjente foretak

I vurderingen av konkrete unntak fra de ordinære saksbehandlingsreglene i byggesak må det legges vekt på mulige negative konsekvenser av disse. Særlig må risikoen for at sentrale hensyn som ivaretas i byggesaken kan bli skadelidende, vurderes. En mulighet kan være å la unntak gjelde for tiltak eller deler av tiltak med mindre konsekvenser av feil, for eksempel ved tiltak i tiltaksklasse³. Det må også legges vekt på om effekten vil innebære en reell forenkling. Videre må det legges vekt på at reglene må være enkle å følge opp.

Mulige unntak kan som bygge- og anleggsnæringen foreslår, være å legge opp til at:

- krav om uavhengig kontroll reduseres ved bruk av foretak som reviderer kvalitetssikringssystemene sine
- tiltakshaver kan ta i bruk tiltaket (midlertidig brukstillatelse) når et sentralt godkjent foretak sender en melding til kommunen om at tiltaket oppfyller krav for å kunne tas i bruk eller
- påseplikten og kontrollplikten knyttet til lønns- og arbeidsvilkår etter allmenngjøringsloven er oppfylt ved bruk av sentralt godkjente foretak.

Departementet anser at dette kan være et utgangspunkt for vurdering av mulige forskrifter. Når det gjelder påseplikten som byggenæringen viser til, er dette en plikt som hviler på hovedleverandør og bestiller mv. til å påse at plikter mht. lønns- og arbeidsvilkår etter forskrifter om allmenngjøring av tariffavtaler (allmenngjøringsforskrifter) blir fulgt. Dette reguleres av et annet regelverk enn plan- og bygningslovgivningen, og det vil måtte vur-

³ Tiltak deles inn i 3 tiltaksklasser basert på hvor komplisert tiltaker er, og mulige konsekvenser av eventuelle feil.

deres i samarbeid med arbeidsmiljømyndighetene om sentral godkjenning er tilstrekkelig for at påseplikten anses oppfylt, eller eventuelt hva som skal til for å oppnå dette. Departementet følger opp dette med relevante myndigheter i forskriftsarbeidet.

Øvrige mulige særregler kan blant annet bygge på næringens forslag. Således åpner departementets lovforslag blant annet for at man i forskrift kan gi foretak en tilleggs-godkjenning for foretakenes revisjon av sine kvalitetssikringssystemer, som da eventuelt kan gi grunnlag for fritak fra krav om uavhengig kontroll i byggetiltak.

Når det gjelder en mulighet for at sentralt godkjente foretak kan tillate at tiltak tas i bruk uten en vanlig kommunal behandling av søknad om midlertidig brukstillatelse, vil departementet nevne at vi har registrert motforestillinger mot dette. En mulighet for å ta et bygg i bruk er et viktig skjæringspunkt i byggeprosessen, der en bestiller eller kjøper etter entreprisekontrakten overtar ansvar, og tidspunktet har således betydning som skjæringspunkt for levering, betalingsforpliktelser mv. Det kan således ligge en betydelig interesse for en entreprenør i å tillate bruk. Konsekvensene av å eventuelt innføre en slik adgang må derfor vurderes nøye i et forskriftsarbeid, og det må ligge som grunnleggende premisser at kvalitetssikringen i foretaket og den sentrale godkjenningsordningen er meget god. Sentral godkjenning må oppfattes som en klar fordel for foretakene, slik at foretak vil oppleve det som en betydelig ulempe å miste sin godkjenning. Sentral godkjenning status og markedsverdi kan bidra til at faren for å miste sentral godkjenning skjerper foretakenes vilje til å overholde regelverket.

3.4 Ikrafttreden

Forslaget gir hjemmel for forskrifter. Lovbestemmelsene skal inngå i plan- og bygningsloven slik den lyder ved ikrafttreden av nye regler om ansvarsrett og godkjenning, og tre i kraft samtidig med disse. Disse allerede vedtatte lovendringene skal tre i kraft 1. januar 2016, jf. Kongelig resolusjon 6. februar 2015 nr. 91.

Selv om det legges opp til at herværende lovforslag skal tre i kraft 1. januar 2016, foreslår departementet at kongen kan bestemme ikrafttreden. Dette gjør det mulig å ta høyde for uforutsette problemer ved vurdering av ikrafttreden.

4. Administrative og økonomiske konsekvenser

Innføring av forskrifter som stiller nye krav til sentralt godkjente foretak vil innebære at et foretak som velger å søke om sentral godkjenning, vil måtte erklære at Direktoratet for byggkvalitet kan hente inn opplysninger fra relevante myndigheter. For foretakene vil nye krav for sentral godkjenning ellers ikke føre til en mer krevende prosess. Endringene vil kunne få en positiv effekt for sentralt godkjente foretak, ved at sentral godkjenning blir et virkemiddel for å vise kompetanse og seriøsitet i markedsføring, ved anbud og overfor kommunen i byggesaker.

For den sentrale godkjenningsordningen vil det innebære en økning i arbeidsbyrde å ta inn nye opplysninger som vurderes ved søknad om godkjenning og som inngår i ordningens tilsyn med foretakene. Med tanke på at opplysningene skal være overordnet, og at ordningen i minst mulig grad skal prøve foretakenes oppfyllelse av at annet regelverk blir fulgt, antas det at økningen i arbeidsbyrde blir begrenset. Bedre muligheter for en mest

mulig automatisert innhenting av opplysninger vil redusere arbeidsmengden. Den sentrale godkjenningsordningen er selvfinansierende, dvs. gebyrfinansiert. I forbindelse med forskriftsendringene må det vurderes om det som følge av øket arbeid ved vurderingen av foretakene, er behov for en mindre økning i gebyrene for sentral godkjenning.

Forskrifter som innebærer en enklere prosess i byggesaker der foretak er sentralt godkjent vil være forenklende for foretakene. Det vil kunne føre til en øket interesse for foretak i å være sentralt godkjent. For kommunene er det en mulighet for at det blir et kompliserende element å behandle tiltak forskjellig, avhengig av om foretakene som har ansvar i tiltakene er sentralt godkjent. Departementet anser imidlertid at dette vil avhenge av hvordan forskriftsreglene utformes, og at konsekvensene derfor må vurderes nærmere i forbindelse med forskriftsarbeidet.

Forslag til lov om endringer i plan- og bygningsloven

I lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling gjøres følgende endringer:

I

§ 22-1 første ledd skal lyde:

Sentral godkjenning for ansvarsrett gis til foretak som er kvalifisert til å påta seg oppgaven som ansvarlig søker etter § 23-4, ansvarlig prosjekterende etter § 23-5, ansvarlig utførende etter § 23-6 eller ansvarlig kontrollerende etter § 23-7, og som oppfyller særskilte krav gitt i forskrift etter § 22-3. Godkjenning gis i forskjellige tiltaksklasser.

§ 22-3 skal lyde:

§ 22-3. Forskrifter om sentral godkjenning for ansvarsrett

Departementet kan gi forskrifter med krav til sentralt godkjente foretak, herunder krav til dokumentasjon av betalt skatt og merverdiavgift, forhold regulert av arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven, revisjon av kvalitetssikringssystemer og tilsvarende forhold som er egnet til å vise foretakenes evne og vilje til lovlydig virksomhet. I forskrift kan det åpnes for at sentral godkjenning også inneholder opplysninger om godkjenning foretakene har etter andre ordninger.

Departementet kan gi forskrifter om saksbehandling av søknader om sentral godkjenning, tilbaketrekking, ordningens omfang og organisering, tidsfrister for sentral godkjenning og konsekvenser av fristoverskridelse. Departementet kan gi forskrifter om innholdet i register over sentralt godkjente foretak. Departementet kan gi forskrifter om gebyr for sentral godkjenning. Gebyret skal ikke overskride selvkost.

§ 22-5 skal lyde:

§ 22-5. Forskrifter om særskilte regler om byggesaksbehandling for sentralt godkjente foretak

Departementet kan gi forskrifter om at tiltak etter § 20-2 som forestås av sentralt godkjente foretak kan behandles etter særskilte regler. Forskriftene kan blant annet angi at tiltakene helt eller delvis unntas fra krav om uavhengig kontroll etter kapittel 24, særskilte regler for midlertidig brukstillatelse og krav til dokumentasjon i tiltak.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer